

עוד יש להעיר שבתורי"ד פירש שרבה תירץ לאביי רק לפי דבריו, אבל עיקר התירוץ הוא מפני שמיחד לו מקום. והוכיח גם מהלשון 'לקצב עליו בשר' שמשמע דוקא משום שמתח יום טוב התירו ולא בשאר שימושים.

*

בראשונה היו אומרים שלשה כלים ניטלין בשבת... התירו וחזרו והתירו... בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו... –

'נחמיה הוא היה הראשון לחדש גזירות וסייגות חדשות בישראל, והוא כפי הנראה היה המתחיל בזה, וכנזכר בספרו קבלת איסור מוקצה ומשא ומתן בשבת, וכן אחריו כל חבריו אנשי כנסת הגדולה הם בעלי התקנות והסייגות בישראל, והזהירו על זה בפירוש בשלשה דברים שאמרו (פ"א דאבות): 'ועשו סייג לתורה'.

ומוסיף עליהם נחמיה בעשיית סייג דלצורך שעה, אף שאינו ראוי להתקיים לעולם, שהרי במוקצה התירו וחזרו והתירו וכמו שאמרו 'בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו', והכל כפי מה שראה צורך לגדור הדור שלא ישוּבו לכסלה. אף הוא חידש ענין חזרת קבלת התורה שבאו על החתום באלה ושבועה לשמור תורת ד' ככתוב בספרו, ומבית אבותיו למדה כמו שאמר דוד המלך ע"ה **נשבעתי ואקימה...** ואף הוא קיבלה מזקיניו בועז שאמר **חי ה' שכבי...** ואמרו ז"ל ליצרו נשבע. ובא נחמיה ופירסמה לעצה זו בכל ישראל, וכל עניניו ומעשיו היו בענין זה להוסיף גדרים וזירוזים אלהבא שלא יעברו עוד... (מתוך 'תקנת השבין' עמ' 16).

דף קכד

'מקלות – אפשר כרבי אלעזר'. מכאן למד המשנה – ברורה (שח סק"ב, ובשער הציון שם) שכלי שמלאכתו לאיסור שמוּתר לטלטלו לצורך גופו – דוקא כשאין לו כלי היתר לאותו שימוש, אבל אם יש לו אין להשתמש בכלי שמלאכתו לאיסור.

ואעפ"י שלא הובאו דברי רבי אלעזר להלכה, מסתבר שתנא קמא לא חלק על העיקרון אלא סבר מפני שנוח יותר לתלות במקלות, נחשב זה 'צורך'. וע"ע חזו"א או"ח מט, ט. ולפי"ז יש ללמוד מכאן לכל כיוצא בזה, שאם נוח יותר בכלי שמלאכתו לאיסור – מותר.

ובספר שמירת שבת כהלכתה (פרק כ הערה יט) נסתפק בזה. וגם תמה שם על הוכחת המשנ"ב מרבי אלעזר והלא אין הלכה כמותו (וכמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשנה, וכן משמע בהלכותיו). וכפי האמור נפשט הספק ונתישבה הקושיא. אלא שיש מקום לומר שלחכמים נחשב הדבר לטירחה יתרה, להפשיט על היד [וע' רמב"ם ורע"ב במשנה פסחים סד: שטעמם של חכמים משום שאין שבות במקדש. ואעפ"י שכשאפשר באופן המותר יש שבות (עכס"מ סוף הל' בית הבחירה) – אלא לפי שאי אפשר בלא טורה, כמוש"כ בספר עפרא דארעא (ד)], משא"כ כשאין טירחה מרובה אלא שפחות נוח – לא שמענו, ויתכן שמודים לר"א שאסור.

וראיה לדבר שתנא קמא אינו חולק בעצם, שהרי סידור הקנים בלחם הפנים נשנה בסתם שאינו דוחה את השבת (וגם הובא להלכה ברמב"ם – תמידין ומוספין ה, יא). ולכאורה הטעם הוא משום שאין הדבר נצרך כמו שאמרו בגמרא (וע' רא"מ הורביץ). אלא שקשה הלא הקנים מלאכתם להתר, ואם כן להלכה דקיימא לן כלים שמלאכתם להתר ניטלים אף ללא צורך גופם כלל אלא מחמה לצל, מדוע אין משתמשים בהם בשבת.

אכן מדברי התוס' בסוכה (מב): משמע שאותם קנים אינם נחשבים ככלים, לפי שאין להם שימוש לאדם וזלת למצוה, ולפי זה אף לצורך גופם אסור לטלטלם, ושאמרו 'בהאי פורתא לא מיעפש' היינו לומר שאין סיבה נחוצה לדחות איסור מוקצה. ולדעה זו אין הוכחה מכאן לרבנן לנידון טלטול כלי שמלאכתו לאיסור שלא לצורך ממש [וע' בישוב דבריהם עם הסוגיא, באבני נזר או"ח תג, ג. שו"ר שיש מפרשים כוונת התוס' שם באופן אחר – ע' ערוך לנר שם; שבט הלוי ח"ח נא].

ואולם מדברי הרשב"א כאן מבואר שהקנים הם כלים שמלאכתם להתר ורק לרבה אינם מיטלטלים שלא לצורך כי הולך לשיטתו שאין מיטלטלים כלים שמלאכתם להתר מחמה לצל. ולפי דעה זו יש מכאן הוכחה שכל שאפשר בלעדי הכלי, אין זה 'צורך'. וע"ע בשו"ת הרדב"ז (ח"ב תשלז) שמצד הדין טלטול הקנים היה מותר אך כיון שאין בהם צורך יתכן שלא רצו להתירם כדי שיהיה איסור השבת חמור עליהם.

ואגב יש להעיר שממהלך הסוגיא נראה שהטעם שאין סידור הקנים דוחה שבת, משום טלטול בלבד הוא. ואולם רש"י במנחות (צז). כתב טעם אחר – שנראה כבונה וסותר. וצ"ע.

ושמעתי מפי מו"ר הגרמ"מ פרבשטיין שליט"א (אדר תשמ"ט), שאם לדין – יש תשובה, כי יש לחלק בין מצב שאפשר בלא כלי כלל שאין זה נחשב 'צורך' ולא התיירו טלטול הכלי, ממצב שנצרך הוא לכלי אלא שאפשר לו בכלי של התר, שבזה י"ל שמ"מ נחשב שנוטלו ל'צורך'.

[והוסיף שאין זה ענין כלל לדברי האליה-רבה (הובא במשנ"ב שח סקנ"ז), אודות מנעל המונח על גבי דפוס (הוא כלי שמלאכתו לאיסור), שאם אפשר לסלק המנעל על ידי השמטתו מעל הדפוס, אין לטלטל הדפוס – כי שם אין זה צורך גופו כלל, שהרי אינו צריך לדפוס אלא למנעל, אלא שאם המנעל מהודק ואי אפשר להשמיטו, מותר לשלוף הדפוס משום 'צורך מקומו'.

מאידך אין להשוות נידון דידן לדברי החזו"ן-איש (מט, ח) שמוותר לטלטל לצורך גופו הגם שאפשר בניעור – כי כיון שהותר הותר ואין צריך לחזר אחר שינוי, מה שאין כן כאן, כל שאפשר להשתמש בכלי התר, יש מקום לומר שאין זה נחשב 'צורך'].

וכבר העירו כמה פוסקים בדין זה שחידש המשנ"ב ובהוכחתו מכאן. ע' תוספות שבת בהקדמה להלכות מוקצה; קצות השלחן קח, בבדי השלחן סק"ד – הובאו בשש"כ שם. וכן ראיתי למו"ר הגר"ש פישר שליט"א בספרו בית ישי יד הערה ב. ואולם בשו"ת שבט הלוי (ח"א קכו וח"ח נא) נקט בפשיטות כדברי המשנ"ב.

'נגר שיש בראשו גלוסטרא' – הנגר הוא בריח, מוט או יתר, הנכנס בדלת לנעלה. גלוסטרא – שראשה עב, כעין רימון.

'לרבה אליבא דרבי נחמיה, הני קערות היכי מטלטלינן? ... מידי דהוה אגרף של רעי'. ונפקא מינה גם לדידן; קדרות שפינו מהן את התבשיל, והרי הן כלים שמלאכתם לאיסור שהרי עיקר יעודן הוא לבישול, ואין התר לטלטלן אלא לצורך גופו ומקומו. אך יש התר להוציאן מן החדר כדין 'גרף של רעי' (וכן כתב הבאור-הלכה (שה, ד ד"ה כלי). וכן נקטו להלכה בשו"ת או נדברו (ח"ח ל) ובשמירת שבת כהלכתה כב, מג).

ואולם יש שפקפק בהתר זה, שהרי סתם קדרות שבש"ס היו של חרס והן מאוסות ביותר, אבל קדרות שלגנו של מתכת אין לנו הוכחה להחשיבן כגרף של רעי. ומכל שכן שאין התר לטלטלם במטבח עצמו מפנינה לפינה [שהרי אינו מסלקן כגרף] אלא לצורך גופם או מקומם (עפ"י שבט הלוי ח"א קכו).

יש להעיר שנקט שם 'קדרות' ואכן סתמן של חרס כדמשמע בכמה מקומות, אבל בגמרא הוזכרו 'קערות' ואפשר שהן של מתכת, וכפי שכתב הגר"ב זילבר שליט"א (בסוף ספר שלמי יהודה בסעיף מב) סתם קערות של מתכת הן. ואולם ברש"י בעירובין (צח:)

מבואר שסתם קערות שבש"ס של חרס הן. וע' גם ברש"י קז. על משנת 'כופין קערה על הנר' ובמובא שם. מאידך גיסא, לדעת הגר"ב צ אבא שאול זצ"ל (אור לציון ח"ב כו, ג), אפילו סיר נקי מותר ליטלו מן

השלחן, מפני שכבוד השבת הוא שהשלחן יהא נקי ומסודר, והרי זה נחשב כ'צורך מקומו', שמותר בכלי שמלאכתו לאיסור (וכעין זה מובא בשם הגר"פ שיינברג שליט"א (ב'דברי חכמים' 329), שלצורך נקיון המקום נחשב כ'צורך מקומו'. וע"ע שמירת שבת כהלכתה (כ, י ובהערה כד) אם פינוי כלי מפני האורחים, נחשב 'צורך מקומו').

(ע"ב) גלית אדעתך דכרבה סבירא לך; לכולי עלמא שרי לדידך אסור – 'שהרי אף המתיר יש לו להורות לאסור למי שדעתו כדברי האסור, כדאיתא בשבת פרק כל הכלים... (מתוך שו"ת הריב"ש תצח).

*

ושמעתי ממאן דהו דרב שלא שח שיחה בטילה, וזה דמשיחותיו במילי דעלמא נקבעו דברי תורה, כמו בשבת אייתי ליה שותא לכהנא וכו' ולמדו מזה דין טלטול, ושם למדו מזה דלא היה מדבר לבטלה אם לא שבא להשמיענו דין זה ע"ש. ובחולין (קיא:): 'היב טעמא כולי האי' ולמדו מיניה דין נ"ט בר נ"ט ע"ש. ויש עוד בפסחים (עד רע"ב), 'אמר ליה אי מעליה טפליה הב לי ואיכול'. ובאמת גם מהרבה תנאים ואמוראים יש כהאי גוונא הרבה בתלמוד. ובכמה דוכתי יש שלא נכתב גוף השיחה רק הד"ת היוצא... והכל בכתב מיד ד' עליהם השכל. וכמו בנביאים, נבואה שלא הוצרכה לדורות לא נכתבה כמו שאמרו במגילה (יד.). כן בחכמי תורה שבעל פה. ובדאי כל אחד מתנאים ואמוראים חידש הרבה דברי תורה בכל ימי חייו ונמצא מהם רק מימרות מועטים, והם אותם שידעו שצריכים להיכתב וזכרון בספר לעולמי עד. וכן בעניני השיחות שקבעו הכל מה שיש בו צורך לעלמי עד וכל דבריהם במדה ובמשקל...'

(מתוך דברי סופרים לר"צ הכהן, לו)

דף קכה

'שירי פרוזמיות אסור לטלטלן בשבת'. פרשו הראשונים 'פרוזמיות' – טליתות. ופרש הראב"ד (מובא בראשונים, וכן הוזכרה דעה זו בשו"ע): דוקא טליתות של מצוה מפני שאדם בודל מהן ואינו מקנח עצמו בהן ולא מיחדן לתשמיש מגונה, אבל שירי בגדים אחרים – מותר לטלטלם, שאינם גרועים מחתיכת חרס קטנה שראויה לקינוח טינוף כדלעיל.

'אמר אביי: במטלניות שאין בהן ג' על ג' דלא חזיין לא לעניינים ולא לעשירים' – אבל יש בהם ג' על ג' מותרים העניינים לטלטלם, או גם עשירים הנמצאים בבית עניים (תוס' להלן קכו: ד"ה כיון). הט"ז הסיק שאינו מותר לעשיר אלא אם הוא דר בבית העני, אבל לא עשיר דעלמא (הובא במשנ"ב שח ס"ק קע). והחזון-איש (מג, כ) חולק וסובר שמותר גם לעשיר דעלמא.

ואם בעל הבגד עשיר, הרי הוקצה הבגד מדעתו ואסור לכל, גם לעניים. ואין חילוק בין עניים שבביתו לעניים שבחוץ (כן הכריע המשנה-ברורה, כדעת הט"ז מגן אברהם ותוספות שבת, דלא כב"ח וש"ג).

עוד בענין דבר האסור בשימוש לאחד ומותר לאחר, האם דינו כ'מוקצה' ליה האסור בו – ע' בשער המלך ריש הלכות לולב; קהלות יעקב שבת כג.

לאביי התירו דבר שמלאכתו להתר לצורך גופו בלבד, חזרו והתירו לצורך מקומו, חזרו והתירו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אבל לא לצורך מקומו – ובידו אחת. לבסוף התירו אף בשתי ידיים. לרבא התירו כלי שמלאכתו להתר לצורך גופו ומקומו. חזרו והתירו מחמה לצל, חזרו והתירו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו אבל לא מחמה לצל – ובאדם אחד. ולבסוף התירו אף בשני בני אדם.

גם לאחר שהתירו איסור כלים, מבואר בכמה משניות שלא התירו לגמרי, ואסרו לטלטלם כאשר אפשר בלעד, כגון סידור הקנים של לחם הפנים, וכן המקלות שתולים עליהן את הפסחים (כדברי רבי אלעזר) – בשבת אין משתמשים בהם (כן באר רבה, להלן קכד).
[כמובא לעיל, לדעת רבי נחמיה אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו, אפילו כלי שמלאכתו להתר (ע' להלן), ולרב יהודה, כלי שמלאכתו לאיסור לא הותר אף לצורך גופו (מלבד לשימוש חשוב כנ"ל)].
ע"ע בכללות ענין גזרת כלים, בספר בית ישי יד.

דף קכד

- ר. א. כלים שמלאכתם להתר – האם מותרים בטלטול בכל אופן?
ב. דבר שמלאכתו לאיסור ואין תורת כלי עליו – האם מותר לטלטלו לצורך גופו או מקומו? מה דינה של הבקעת לענין טלטול בשבת ובי"ט?
ג. מה דינן של מכבדות (= מטאטאים, כלי לכבד את השלחן או הקרקע) בטלטול?
ד. שרבי כלים – מהם בטלטול?
ה. לבנים שנשתיירו מן הבנין; חתיכת חרס קטנה – מה דינם בטלטול?

א. לסתם משנתנו, כלים שמלאכתם להתר מותרים בטלטול אפילו שלא לצורך. ופירש רבה, שלא לצורך גופם אבל לצורך מקומם. ולרבא מותר אפילו שלא לצורך שימוש כלל, כגון לטלטלם מחמה לצל או להצילם מגנבים. [ומסופר שרב מרי בר רחל סבר כרבה, ומפני כן הורה לו רבא: לכולי עלמא מותר לטלטל מחמה לצל, ולך אסור]. וכן אמר רב, והסיקו שכן אמר רבי אלעזר.
רבי נחמיה אומר: אין ניטלים אלא לצורך תשמישם. לרבה, לא התיר רבי נחמיה אלא לצורך גופם. ולרבא, אף לצורך מקומם התיר אך לא מחמה לצל. ואף לא לתשמיש אחר שאין הכלי מיוחד לו, וכגון להסיק כלים ביום טוב – אסור לדעת רבי נחמיה.

א. רש"י כתב (עפ"י להלן קמו) שלא התיר רבי נחמיה טלטול כלי שמלאכתו להתר אלא לתשמיש המיוחד לו, ורבא סובר שגם 'לצורך מקומו' בכלל זה (וכך נקט הרשב"א, כאן ולהלן קנד:).
והרי"ד כתב שרבי נחמיה דמתניתין מתיר לכל צורך, לא רק לצורך השימוש המיוחד לכלי זה, דלא כתנא דברייתא (ולהלן קמו). העמיד רב אושעיא המשנה שם כר' נחמיה ומשמע שם שאין מותר אלא לתשמיש המיוחד לו).

ורבנו תם (בספר הישר תשסו) כתב שרבי נחמיה לא בא למעט (לרבא) אלא טלטול מחמה לצל או להשליכו לאור וכד', אבל אין לאו דוקא לתשמיש המיוחד לו (ולדבריו טלטול סייף לשבור חבית אינו נחשב תשמיש כלי, כמבואר להלן קמו. וצ"ע).

ב. מודה רבי נחמיה שאם נטל סייף או קורדום לחיתוך גרוגרות [שימוש המיוחד לו], מותר לשבור בו גם את החבית אעפ"י שאינו שימוש המיוחד לו (עפ"י גמרא קמו).

ג. להלכה כלים שמלאכתם להתר מותר לטלטלם כדי למנוע את קלקולם וכדו'. וכן מותר אם נהנה מעצם הטלטול וההתעסקות בכלי, גם ללא שימוש ממש (עפ"י ערוך השלחן שח, טו). אבל אסור לטלטלם ללא שום צורך (או"ח שח, ד). ויש מי שלימד זכות על מנהג רוב העולם שאינם נזהרים בדבר (עפ"י אבני נזר או"ח תג). וכלים שתשמישם תדיר כגון סכינים כוסות וקערות, מותר לטלטלם ללא שום צורך שהרי גזרת כלים לא היתה עליהם כלל מעיקרא (עפ"י שמירת שבת כהלתה כ, פ). ויש מחמירים אף באלו (ע' במשנ"ב שח סקכ"ג. וראה בהרחבה הדעות השונות, בספר שלמי יהודה ו, א).

ד. כנזכר למעלה, כלים שמלאכתם לאיסור ולהתר – דינם ככלים שמלאכתם להתר. אבל אם בדרך כלל שימושם לאיסור – נחשבים 'מלאכתם לאיסור' (עפ"י משנ"ב שח סק"כ).

ב. דבר שמלאכתו לאיסור ואין תורת כלי עליו, אסור בטלטול אפילו לצורך גופו ומקומו. כגון בקעת המיועדת להסקה – אין סומכים בה את הדלת. ואף ביום טוב שנינו שאין סומכים בה את הקדרה או את הדלת, הגם שביו"ט מלאכתו להתר, להסקה – גזרו יו"ט אטו שבת. ואולם אמר רב פפא שדין זה תלוי במחלוקת תנאים ולבית הלל לא גזרו טלטול ביו"ט כבשבת.

כתבו רוב הראשונים שהעיקר כסוגיא במסכת ביצה (לג). שמשנת 'אין סומכין בבקעת' הולכת אף לפי בית הלל משום שלא ניתנו עצים אלא להסקה.

ג. מכבוד העשויות ממיני בגדים (המיועדות לניקוי שולחן), הריהן כלי שמלאכתן להתר ודינן כנ"ל. מכבודות של תמרה, אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: אסור לטלטלן בשבת. ופרשו דבריו בטלטול מחמה לצל שהואיל והוא כלי שמלאכתו לאיסור, משום שאסור לכבד בו את הקרקע מחשש השוואת גומות, לכך אינו מותר בטלטול אלא לצורך גופו או מקומו. וכן אמר רבי אלעזר.

לדעת הרי"ף ספ"י, רה"ג (הובא ברשב"א צה.), בה"ג (פי"ז) ר"ח (צו:), רמב"ן ורי"ד, לא אסרו לכבד בשל תמרה אלא לרבי יהודה האוסר דבר שאינו מתכוין, אבל לרבי שמעון מותר כי אין זה 'פסיק רישיה' שישווה גומות. ואם כן הרי הוא כלי שמלאכתו להתר ומותר לטלטלו מחמה לצל. ואין כן דעת רש"י ותוס' ורא"ש (לעיל צה ובש"ת כב, טו) ורמב"ם (כא, ג) ורו"ה. וכן פסק בשו"ע (שלו, ב). ויש אוסרים לכבד אף על מרצפות (ר"י, מובא בטור שלז; סה"ת רנד. וכן פסק הרמ"א שם).

ועתה שסתם בתים מרוצפים – הטאטוא מותר [עכ"פ במקום שטאטואו קודם השבת], ועל כן כלי הטאטוא הנם כלים שמלאכתם להתר. ואפילו מטאטא קשה כגון העשוי מקש שנמנעים מלהשתמש בו – מותר בטלטול כיון שעתה שרוב הבתים מרוצפים אין למחות ביד המקלים להשתמש בו (ע' באה"ל שם), וכל דבר שאיסורו אינו אלא מחמת חומרא – אינו מוקצה (עפ"י הגרשו"א, מובא בשש"כ פכ"ג הערה ג). ויש מקלים לטאטא בו אף לכתחילה. (כן כתב הברכ"י שלו, א שלא חש לזה אדם. וכן פסק בשו"ת אור לציון (ח"ב מז, לא) שמותר לטאטא בו שטיח).

ד. שברי כלים ניטלים אם הם עושים מעין מלאכה, כגון שברי עריבה – לכסות בהם פי החבית. רבי יהודה אומר: בלבד שיהו עושים מעין מלאכה; שברי עריבה – לצוק לתוכם מקפה. וכן קרומיות של מחצלת (= חתיכות וקליפות של מחצלת) – ראויות לכיסוי טינופת, כשם שהמחצלת ראויה לכיסוי עפר וכדו' (קכה.).

שברי חבית ומגופה מותר לטלטלם שהרי ראויים לכיסוי כלי [אבל אסור לספות מהם שבר (= לחתכתם וליישרם) כדי להשתמש בהם (משום מלאכת 'מכה בפטיש'. רש"י)].

א. בה"ג בשם רב צמח גאון פסק כרבי יהודה, והרי"ף פסק כתנא קמא שהוא רבי מאיר. ואעפ"י שבעלמא הלכה כר"י כנגד ר"מ, כאן שונה לפי ששנה תנא דמתניתין כרבי מאיר בסתם. וכ"כ הרי"ד והרשב"א והריטב"א, וכן נקטו התוס' (קכה.), שהרי גם האמוראים נקטו כן לענין חרס ישנה.

ב. יש סוברים שבקומיות של מחצלת אפילו לרבי מאיר צריך שיהיו ראויים למלאכתן הראשונה, מאחר ואין אדם מצניען אלא זורקן לאשפה (עפ"י רשב"א קכה. ועריטב"א שם). ויש שאין מחלקים בדבר (עפ"י תוס' שם).

ג. לגרסת הרי"ד ולפירושו (וכן פסק הרי"א¹⁰) לא התירו אלא שברי כלים אבל לא שברי כיסוי הכלים כגון שברי מגופת חבית.

אמר רב יהודה אמר שמואל (כן מסקנת הסוגיא): לא שנו אלא בכלים שנשברו בשבת, שאסר רבי יהודה את השברים משום 'נולד' אם אינם ראויים למעין מלאכתם, אבל נשברו מערב שבת דברי הכל מותרים הואיל והוכנו למלאכה מבעוד יום.

ומבואר בגמרא ששברי כלים מותר להסיק בהם ביו"ט לרבי שמעון דלית ליה 'מוקצה' ולא 'נולד'.

א. להלכה, כל שיש בשברים שימוש כלשהו, מותר לטלטלם (או"ח שח, ע"ש בבא"ל. אבל אם אינם ראויים לשימוש כלל, אסורים אפילו לפי מה דקיי"ל כר"ש, שהריהם כעצים ואבנים שאף לר"ש אסורים). וכתבו פוסקים: אין התר לשברי כלים אלא אם לעתים משתמשים בהם כמו שהם, ולא בשברים כאלו שרגילים להשליכם לאשפה. (ברשב"א קכה.) משמע שאם נשברו בשבת וראויים לשימוש מעין מלאכתם הראשונה, אף אם רגילים לזרוקם לאשפה – מותרים).

ב. שברי כלים שאפשר להחזירם לכלי ולתקנו בנקל והעדרם מפריע לשימוש הכלי – אסור לטלטלם, שמא יבוא לתקן ולהחזירם אל הכלי (עפ"י גמרא להלן קלח: ופוסקים).

שברי חבית וכד' שזרקם מבעוד יום (רב פפא) לאשפה – אסורים בטלטול, שגילה בדעתו שאינם 'כלי'. אבל זריקה בשבת אינה אסרת.

א. זריקת בגד שלם מבעוד יום אינה מועלת, ומותר לטלטלו (עפ"י תוס' וריטב"א).

וכשם שאין הזריקה מועלת לענין איסור טלטול, כמו כן לענין טומאה אין הזריקה מבטלת מתורת 'בגד' (עפ"י משנה אחרונה כלים כב, יא. ועחזו"א כלים לב, טו).

ב. שיירי מחצלות וכד' שזרקם מבעוד יום – אסור לטלטלם (שו"ע שח, יב). זרקם בשבת – משמע שמוותר (רעק"א שם יא. וכתב שברשב"א איתא לאסור. וצ"ע).

ה. אמר רב נחמן: לבנים שנשתיירו מן הבנין (שהושלם) – מותר לטלטלן מפני שראויות להסבה. סדרן זו על זו – ודאי הקצן לצורך בנין אחר ואסורות.

צריך עיון בזמן הזה שסתם לבנים שנשתיירו מן הבנין והן מונחות בחוץ אינן עומדות לסעוד עליהן (עפ"י שבת הלוי ח"ה מ, ג).

ע"ע ביצה לא.

אמר רב נחמן אמר שמואל: חרס קטנה מותר לטלטל בחצר מפני שראויה לכסות בה כלים המצויים שם [וכתנא קמא שאין צריך שישמשו מעין מלאכתם הראשונה. תוס'], אבל לא בכרמלית (אפילו תוך ד' אמות)

– שהרי אין כלים מצויים שם). ורב נחמן עצמו אמר: אפילו בכרמלית אבל לא ברשות הרבים. ורבא מתיר אף ברה"ר – הואיל ובחצר כלי הוא, לא פקע ממנו שם 'כלי' בכל מקום. וכן עשה מעשה בעצמו, שקינח שמשו טיט שבבגדו בחתיכת חרס שמצא ברשות הרבים.

דף קכה

- ר.א. א. מה דינם של תנור ושבריו לענין טלטול בשבת?
 ב. תנור שאינו מחובר לקרקע בטיט – האם מקבל טומאה?
 ג. מה דינם של שאריות טלית לענין טלטול בשבת?
 א. התנור, הריהו כשאר כלים שמלאכתם לאיסור.

א. תנור שהוא תלוש מן הקרקע לפי השיטות ובאופנים שאינו מקבל טומאה, כדלהלן – משמע מקושיית רב אשי שאין לו תורת 'כלי' ואסור לטלטלו אף לצורך גופו ומקומו. אך כתב הרמב"ן שלפי האמת הוא 'כלי' לענין שבת אלא שרב אשי הקשה רק לדבריו של רבא.
 ב. תנורי אפייה שלנו, מסתבר שהם כלים שמלאכתם לאיסור, ואינם 'מוקצה' שהרי יש בהם שימוש באיחסון בתוכם כשאינם חמים. ומותר לפתוח דלתותיהם בשבת, להוציא או להכניס דברי מאכל וכדו' (ע' שמירת שבת כהלכתה כ, עו; שלמי יהודה ב, כג, ובתשובות הגר"י זילבר שבסוף הספר, סי' מ). ולדעת הגר"צ אבא שאול זצ"ל (אור לציון ח"ב כו, א), תנור אפייה שלנו דינו ככלי שמלאכתו לאיסור ולהתר.

שברי תנור ישן; לדברי רבי מאיר הרי הם ככל הכלים הניטלים בחצר (או אף בכרמלית או ברה"ר, כדעות האמוראים לעיל. תוס' מפני שיש בהם שימוש מעין מלאכה (כגון לכסות בהם פי חבית). לדברי רבי יהודה אינם ניטלים מפני שאינם עושים מעין מלאכתם הראשונה (כן פירש אב"י). ולפי פירוש רב אשי, אפילו ראויים לאפות עליהם כרעפים – אין זו כמלאכתם הראשונה, שהתנור היסקו מבפנים והפת מודבקת מעומד, שלא כאפייה ברעף.
 העיד רבי יוסי משום רבי אליעזר בן יעקב על שברי תנור ישן שניטלים בשבת.
 א. שברי תנור חדש אינם ראויים לכלום, ואסור לטלטלם (תוס').
 ב. יש אומרים ששברי תנור מחובר אסורים בטלטול, ורק תנור תלוש הואיל והוא עצמו ניטל לצורך, גם שבריו ניטלים (רי"ז).

כיסוי התנור – ראה להלן קכו.

ב. סתם 'תנור' היה עשוי כקדירה שאין לה תחתית, מחובר לקרקע בשכבת טיט עבה. האש מוסקת בתוכו על קרקע עולם.
 תנור שאינו מחובר לקרקע אלא ניתן על פי הבור או על פי הדות, ונתן שם אבן (בין דפנותיו לדפנות הבור, לדחקו שלא יפול); רבי יהודה אומר: אם מסיק מלמטה (בתחתית הבור) והוא נסוק מלמעלה – טמא. ואם לאו (שתחתית הבור מרוחקת, או שדופני הבור מרוחקים ואינם משמרים את החום) – טהור (תנור וכירים יתן – משמע מחובר לקרקע, אבל תלוש אינו מחוסר 'נתיצה' אלא 'שבירה'). וחכמים אומרים: הואיל והוסק מכל מקום טמא (טמאים הם וטמאים יהיו לכם – לרבות).